

Folketingets Finansudvalg
Christiansborg

18. juni 2024

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 201 (Alm. del) af 8. april 2024 stillet efter ønske fra Mikkel Bjørn (DF)

Spørgsmål

Vil ministeren i forlængelse af svar på FIU alm. del – spørgsmål 179 – redegøre for og eventuelt udarbejde en beregning, der skitserer de mest retvisende befolkningsreduktioner i procent over tre generationer ved forskellige fertilitetsrater, specifikt 0,9, 1,3, 1,5, 1,7 og 2,5, hvis man fraregner migration som et parameter, og dernæst de umiddelbare økonomiske konsekvenser ved disse reduktioner? F.eks.: »Ved en fertilitetsrate på 0,9 reduceres en befolkning med over 90 pct. på tre generationer (hvis man fraregner migration)«.

Spørger er bevidst om, at der kan ske ændringer i befolkningens dødelighed og aldersstruktur, men ønsker en vurdering af de mest sandsynlige befolkningsreduktioner ved forskellige fertilitetsrater og de økonomiske konsekvenser forbundet hermed.

Svar

Det bemærkes indledningsvist, at de af spørgeren angivne scenarier ikke anses som værende realistiske befolkningsudviklinger. Fertiliteten blandt kvinder med dansk oprindelse, opgjort ved fertilitetskvoienten, har været mellem ca. 1,7 og 1,9 i perioden 1992-2021. I 2022 og 2023 har der været et fald i fertiliteten til henholdsvis 1,55 og 1,5.¹ Samtidig har der været en nettotilgang til Danmark fra andre lande. I perioden 1992-2023 har den årlige nettoindvandring til Danmark været ca. 18.000 personer.²

Endvidere gælder det, at usikkerheden på konsekvensberegninger vokser ved scenarier, som adskiller sig væsentligt fra udgangspunktet i befolkningsfremskrivningen – dvs. den fremskrivning, som vurderes at være den mest sandsynlige udvikling. Virkningerne af scenarierne, som vist i tabel 1, er dermed behæftet med betydelig usikkerhed, og er alene de beregningstekniske konsekvenser af de ønskede stød til fertiliteten og ingen ind- og udvandring til/fra Danmark.

¹ Se Danmarks Statistik, tabel FERT1. For kvinder med dansk oprindelse var fertiliteten i 2022 og 2023 henholdsvis 1,61 og 1,56

² Se Danmarks Statistik, tabel INDVAN og UDVAN.

Et fertilitetsniveau på omkring 2,1 vil ifølge Danmarks Statistik indebære, at befolkningsstørrelsen i Danmark på langt sigt vil være uændret over tid forudsat uændret levetidsudvikling, og ingen nettoindvandring.³ Det betyder, at med langsigtede fertilitetsniveauer på 0,9, 1,3, 1,5 og 1,7 vil befolkningens størrelse falde over tid, hvis ikke dødeligheden falder og/eller der er en positiv nettoindvandring.

Når det alternativt forudsættes, at fertiliteten blandt kvinder med dansk oprindelse konvergerer mod et højere niveau (2,5), vil det generere en stigende befolkningsstørrelse over tid selv i fravær af en positiv nettoindvandring. En øget fertilitet vil indebære, at størrelsen på nye fødselsårge forøges i fremskrivningen. Efterhånden vil de større årge nå den fertile alder, hvilket giver anledning til ikke blot flere i den fertile alder, men flere i den fertile alder med en højere fertilitet end i den nuværende befolkningsfremskrivning. Derfor er virkningen på antallet af 0-14-årige stigende i fremskrivningsperioden, når der anvendes et andet langsigtet fertilitetsniveau, *jf. tabel 1*.

Beregningerne er udført i forhold til *Befolkningsfremskrivning 2023* hvor det langsigtede fertilitetsniveau var forudsat til 1,9 for kvinder af dansk oprindelse. Danmarks statistik og DREAM har d. 4. juni 2024 offentliggjort *Befolkningsfremskrivning 2024*, hvor det langsigtede fertilitetsniveau blandt kvinder med dansk oprindelse blev nedjusteret til 1,75. *Befolkningsfremskrivning 2024* vil blive indarbejdet i Finansministeriets fremskrivninger til august 2024.

Det bemærkes, at fremskrivningshorisonten i Finansministeriets mellemfristede fremskrivninger aktuelt løber til 2100. I scenariet med et langsigtede fertilitetsniveau på 0,9 og ingen ind- og udvandring reduceres befolkningen i år 2100 med ca. 4,3 millioner personer i forhold til befolkningsprognosen fra juni 2023, svarede til ca. 60 pct. I forhold til befolkningen i 2023 reduceres befolkningen samlet set med 53 pct. i 2100. Omvendt øges befolkningen med ca. 820.000 personer i 2100 med et langsigtet fertilitetsniveau på 2,5 og ingen ud- og indvandring, *jf. tabel 1 og 2*.

Finansministeriets mellemfristede fremskrivninger bygger på et beregningsteknisk princip om, at det offentlige forbrug følger væksten i det demografiske træk og velstandsudviklingen i årene efter planlægningshorisonten, som aktuelt går til 2030. Det betyder, at det offentlige forbrug vil udgøre en konstant andel af BNP for en uændret befolkningssammensætning. En lavere fertilitet betyder i første omgang færre børn, hvilket isoleret set indebærer et lavere demografisk træk og dermed lavere offentlige forbrugsudgifter efter 2030 og omvendt med et højere fertilitetsniveau. Det skal ses i sammenhæng med, at børn og unge er forbundet med et udgiftstræk på den offentlige service til fx dagtilbud og undervisning. Ligeledes vil ingen nettotilgang til landet isoleret set indebære et lavere demografisk træk og dermed lavere offentlige forbrugsudgifter (dog ikke nødvendigvis i forhold til BNP).

³ Årsagen til at fertilitetsniveau skal være over 2 for at befolkningen på langt sigt er konstant er, at ikke alle nyfødte når at gennemleve deres fertile alder.

I fremskrivningen vil en lavere fertilitet også betyde en faldende arbejdsstyrke i takt med, at de mindre årgange kommer i den erhvervsaktive alder, *jf. tabel 1*. Et højere fertilitetsniveau vil omvendt betyde en stigende arbejdsstyrke over tid. Dog modgås denne virkning af antagelsen om ingen nettoindvandring, hvorfor virkningen på arbejdsstyrken først er positiv efter 2080.

En mindre arbejdsstyrke vil isoleret set medføre et lavere BNP. BNP-virkningen fra ændringerne i fertiliteten sker dog med en betydelig forsinkelse i forhold til ændringen i antallet af børn. Det lavere BNP er ikke nødvendigvis udtryk for lavere BNP pr. indbygger, da befolkningen samtidig er mindre. Det skal endvidere bemærkes, at de økonomiske konsekvenser af en markant ændring i befolkningens størrelse kan have afledte konsekvenser, som en mekanisk fremskrivning ikke tager højde for. Det gælder fx påvirkningen af boligpriser og værdien af kapitalapparat mere generelt eller lavere/højere befolkningstæthed og dermed potentielt længere/kortere transport til arbejde, uddannelse, sundhedsydelser mv.

I forhold til virkningen på den offentlige saldo skal to forhold bemærkes. For det første, er Danmark med de nuværende forudsætninger på vej ind i en periode med demografisk modvind, hvor underskuddet på den strukturelle offentlige saldo i det beregningstekniske forløb efter 2030 er større end 1 pct. af BNP i en årrække fra ca. 2035 til ca. 2045 (den såkaldte hængekøjeudfordring). En forudsætning om en langsigtet fertilitet på under 1,9 vil isoleret set mindske presset på den offentlige saldo og dermed hængekøjeudfordringen og modsat med et højere langsigtede fertilitetsniveau.⁴

For det andet tilrettelægges finanspolitikken inden for rammerne af målsætningen for den strukturelle saldo. Aktuelt planlægges efter et mål om et underskud på den strukturelle saldo på -1/2 pct. af BNP i 2030. Indeværende svar afspejler alene marginalvirkningen af ændrede fertilitetsforudsætninger og ingen ind- og udvandring til/fra Danmark, og ikke eventuelle mer- eller mindreudmøntninger ind til 2030, som følge af eventuelle underliggende forbedringer eller forværringer af de offentlige finanser.

Også virkningen på den offentlige saldo er behæftet med betydelig usikkerhed.

⁴ Finansministeriets mellemfristede fremskrivninger er baseret på befolkningsprognoser fra Danmarks Statistik og DREAM. Det bemærkes, at der i befolkningsprognosen for 2023 er forudsat, at fertiliteten blandt kvinder med dansk oprindelse vil konvergere til 1,9 på lang sigt.

Tabel 1

Virkningen på arbejdsudbud, produktivitet, BNP, den offentlige saldo, antallet af børn samt befolkningen ved alternative forudsætninger for den langsigtede fertilitet og ind- og udvandring, 2025-2100

	2025	2030	2035	2040	2050	2060	2070	2080	2100
2023 befolkningsprognose									
Fuldtidsbeskæftigelse, 1.000 personer	2.606	2.633	2.637	2.657	2.747	2.899	2.967	3.048	3.288
Produktivitet, BNP pr. fuldtidsbeskæftiget (1.000 kr.)	1.124	1.159	1.217	1.275	1.394	1.527	1.672	1.822	2.168
BNP, mia. kr. (2022-niveau)	2.929	3.053	3.209	3.388	3.829	4.427	4.962	5.553	7.128
Offentlig saldo, pct. af BNP	0,4	-0,5	-1,1	-1,4	-0,8	1,1	2,1	2,5	5,0
Personer 0-14 år, 1.000 personer	930	978	1.028	1.070	1.032	1.034	1.104	1.101	1.143
Befolkning, 1.000 personer	5.949	6.048	6.140	6.213	6.313	6.413	6.582	6.764	7.087
Marginalvirkning ved fertilitet på 0,9 og ingen ind- og udvandring									
Fuldtidsbeskæftigelse, 1.000 personer	-16	-40	-69	-102	-267	-566	-912	-1.279	-2.079
Produktivitet, BNP pr. fuldtidsbeskæftiget (1.000 kr.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BNP, mia. kr. (2022-niveau)	-18	-46	-84	-130	-372	-865	-1.525	-2.331	-4.508
Offentlig saldo, pct. af BNP	-0,3	-0,9	0,3	2,6	4,6	5,5	6,5	7,3	9,7
Personer 0-14 år, 1.000 personer	-13	-152	-316	-479	-533	-603	-771	-844	-979
Befolkning, 1000 personer	-44	-226	-434	-652	-1092	-1.601	-2.234	-2.900	-4.302
Marginalvirkning ved fertilitet på 1,3 og ingen ind- og udvandring									
Fuldtidsbeskæftigelse, 1.000 personer	-16	-40	-69	-102	-231	-451	-708	-980	-1.598
Produktivitet, BNP pr. fuldtidsbeskæftiget (1.000 kr.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BNP, mia. kr. (2022-niveau)	-18	-46	-84	-130	-322	-689	-1.184	-1.786	-3.464
Offentlig saldo, pct. af BNP	-0,2	-0,6	0,0	0,7	1,5	1,6	1,6	1,4	1,5
Personer 0-14 år, 1.000 personer	-9	-93	-199	-309	-370	-435	-578	-652	-797
Befolkning, 1000 personer	-40	-168	-317	-477	-812	-1.205	-1.707	-2.248	-3.411
Marginalvirkning ved fertilitet på 1,5 og ingen ind- og udvandring									
Fuldtidsbeskæftigelse, 1.000 personer	-16	-40	-69	-102	-213	-394	-606	-826	-1.330
Produktivitet, BNP pr. fuldtidsbeskæftiget (1.000 kr.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BNP, mia. kr. (2022-niveau)	-18	-46	-84	-130	-297	-602	-1.014	-1.506	-2.883
Offentlig saldo, pct. af BNP	-0,2	-0,6	-0,2	0,1	0,4	0,2	-0,1	-0,5	-0,7
Personer 0-14 år, 1.000 personer	-7	-64	-140	-224	-288	-344	-461	-532	-666
Befolkning, 1000 personer	-38	-138	-258	-390	-672	-1.001	-1.421	-1.883	-2.878
Marginalvirkning ved fertilitet på 1,7 og ingen ind- og udvandring									
Fuldtidsbeskæftigelse, 1.000 personer	-16	-40	-69	-101	-195	-337	-504	-669	-1.043
Produktivitet, BNP pr. fuldtidsbeskæftiget (1.000 kr.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BNP, mia. kr. (2022-niveau)	-18	-46	-84	-129	-272	-514	-842	-1.220	-2.261

Offentlig saldo, pct. af BNP	-0,3	-0,7	-0,5	-0,4	-0,5	-0,8	-1,5	-1,9	-2,1
Personer 0-14 år, 1.000 personer	-5	-34	-81	-138	-207	-249	-331	-396	-503
Befolkning, 1000 personer	-36	-109	-200	-303	-532	-792	-1.120	-1.493	-2.282
Marginalvirkning ved fertilitet på 2,5 og ingen ind- og udvandring									
Fuldtidsbeskæftigelse, 1.000 personer	-16	-40	-69	-101	-123	-107	-93	-12	292
Produktivitet, BNP pr. fuldtidsbeskæftiget (1.000 kr.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BNP, mia. kr. (2022-niveau)	-18	-46	-84	-129	-171	-163	-155	-22	632
Offentlig saldo, pct. af BNP	-0,3	-0,7	-1,6	-2,6	-4,0	-5,0	-6,9	-7,8	-7,7
Personer 0-14 år, 1.000 personer	3	83	154	202	121	175	329	313	526
Befolkning, 1000 personer	-29	9	35	45	31	89	232	326	812

Anm.: I den aktuelle fremskrivning er det forudsat, at fertiliteten blandt kvinder med dansk herkomst konvergerer mod 1,9 på sigt, således at det aktuelle niveau for fertiliteten på 1,55 i 2022 gradvist stiger til det langsigtede niveau på 1,9. I tabellen anføres de marginale virkninger af, at fertiliteten blandt kvinder med dansk herkomst alternativt konvergerer mod 0,9, 1,3, 1,5, 1,7 og 2,5 mens fertilitetsforudsætningerne blandt kvinder med anden herkomst er uændret samtidig med, at der hverken er ind- eller udvandring. Det lagt til grund, at fertiliteten gradvist vil konvergere mod det langsigtede niveau i løbet af 8 år. Virkningen på BNP afspejler alene den reducerede fuldtidsbeskæftigelse. Befolkningen er ekskl. ukrainere under særloven.

Kilde: 2030-planforløb: Grundlag for udgiftslofter 2027, august 2023.

Tabel 2

Udviklingen i befolkningen i befolkningsprognosen 2023 samt ved alternative forudsætninger for den langsigtede fertilitet og ind- og udvandring.

	2025	2030	2035	2040	2050	2060	2070	2080	2100	Pct. (2023-2100)
1.000 personer										
2023 befolkningsprognose	5.949	6.048	6.140	6.213	6.313	6.413	6.582	6.764	7.087	20
Fertilitet på 0,9 og ingen ind- og udvandring	5.905	5.822	5.706	5.561	5.221	4.813	4.348	3.864	2.785	-53
Fertilitet på 1,3 og ingen ind- og udvandring	5.909	5.880	5.823	5.735	5.501	5.208	4.876	4.516	3.676	-38
Fertilitet på 1,5 og ingen ind- og udvandring	5.911	5.910	5.882	5.823	5.641	5.413	5.162	4.880	4.209	-29
Fertilitet på 1,7 og ingen ind- og udvandring	5.913	5.939	5.940	5.910	5.782	5.622	5.462	5.271	4.805	-19
Fertilitet på 2,5 og ingen ind- og udvandring	5.921	6.057	6.175	6.258	6.344	6.502	6.814	7.090	7.899	34

Anm.: I den aktuelle fremskrivning er det forudsat, at fertiliteten blandt kvinder med dansk herkomst konvergerer mod 1,9 på sigt, således at det aktuelle niveau for fertiliteten på 1,55 i 2022 gradvist stiger til det langsigtede niveau på 1,9. I tabellen anføres de marginale virkninger af, at fertiliteten blandt kvinder med dansk herkomst alternativt konvergerer mod 0,9, 1,3, 1,5, 1,7 og 2,5 mens fertilitetsforudsætningerne blandt kvinder med anden herkomst er uændret samtidig med, at der hverken er ind- eller udvandring. Det lagt til grund, at fertiliteten gradvist vil konvergere mod det langsigtede niveau i løbet af 8 år. Virkningen på BNP afspejler alene den reducerede fuldtidsbeskæftigelse. Befolkningen er ekskl. ukrainere under særloven. Pct. (2023-2100) angiver den samlede befolkningstilvækst i pct. fra 2023 til 2100.

Kilde: 2030-planforløb: Grundlag for udgiftslofter 2027, august 2023.

Med venlig hilsen

Nicolai Wammen
Finansminister